

Gablota 3

W trzeciej gablocie znajdują się monety pochodzące z Księstwa i Elektoratu Bawarii.

KSIĘSTWO I ELEKTORAT BAWARII

1. TALAR, 1625 r.

Elektor: Elektor Maksymilian I (1623–1651), mennica Monachium. Maksymilian otrzymał godność elektorską w wyniku klęski, jaką na Białej Górze pod Pragą poniósł w 1620 r. elektor.

Fryderyk V z Palatynatu, „król zimowy” Czech.

Na awersie: MAXIMIL COM PAL RH VT BAV DVX S R I ARCHIDAP ET ELECT; ukoronowana, pięciopolowa, owalna tarcza herbowa z jabłkiem królewskim w polu sercowym, podtrzymywana przez dwa lwy, poniżej w kartuszu data 1625

Na rewersie: CLYPEVS OMNIBVS IN TE SPERANTIBVS („Tarcza dla wszystkich, którzy Ci ufają”); Najświętsza Maria Panna z Dzieciątkiem, otoczona promieniami, siedzi w obłokach na półksiężycu, w prawej ręce trzyma berło, dzieciątko trzyma glob.

Wielkość: 48,0 mm,

Waga: 29,12 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/298.

KSIĘSTWO BRANDENBURGII-FRANKONII, linia Bayreuth

2. TALAR, 1543 r.

Emitent: Książęta Jerzy Pobożny i Albrecht Alcybiades (1527–1543–1545), mennica Schwabach. Jerzy Pobożny, brat pierwszego księcia pruskiego Albrechta, książę Ansbachu i Kariowa oraz pan Bytomia, był założycielem Tarnowskich Gór. W Bayreuth sprawował opiekę nad nieletnim bratankiem, Albrechtem Alcybiadesem.

Na awersie: D G GEOR ALBERT MARCHION BRAN SL; popiersia książąt zwrócone ku sobie; powyżej w polu data 1543

Na rewersie: SI DEVS PRONOBIS QVIS CONTRA NOS („Jeśli Bóg z nami, któż przeciwko nam”, Rz 8:31) znak menniczy: ; krzyż ukwiecony, pomiędzy ramionami czterech tarcz herbowych, po lewej: orzeł Śląska, gryf Pomorza, po prawej: szachownica Zollernu, lew Burgrabstwa Norymberskiego, w polu sercowym: orzeł Brandenburgii.

Wielkość: 40,0 mm,

Waga: 28,90 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/364.

KSIĘSTWO HOLSZTYN-GOTTORP

3. TALAR, 1625 r.

Emitent: Książę Fryderyk III (1616–1659), mennica Szlezwik

Na awersie: FRIDERICUS D G DUX SLES ET HOLSATIAE znak menniczy: monogram ST; popiersie księcia w prawo

Na rewersie: VIRTUT GLO - RIA MERC (*Virtutis gloria merces* — „Chwała jest zapłatą za cnotę”); pięciopolowa tarcza ozdobiona trzema hełmami, klejnotami i labrami, pomiędzy hełmami data 1-6-Z-5.

Wielkość: 43,0 mm,

Waga: 27,94 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/276.

ARCYBISKUPSTWO KOLONII

4. TALAR, 1570 r.

Emitent: Arcybiskup-elekt Salentin von Isenburg (1567–1577), mennica Deutz

Na awersie : SALENTIN ELECTVS – ECCLES COLONIEN; św. Piotr kroczący w lewo, w długiej szacie, z księgą pod lewym ramieniem i kluczem w prawej ręce; po bokach w polu data 15 – 70.

Na rewersie: MONETA NOVA – ARGEN TVICII; pięciopółowa tarcza herbowa: Arcybiskupstwo Kolinii (krzyż); Księstwo Westfalii (koń); Hrabstwo Arnsberg(orzeł); Księstwo Engern (trzy liście lilii wodnej), w polu sercowym: herb rodowy Isenburgów (cztery poziome pasy); tarcza ozdobiona hełmem, klejnotem z herbem Isenburgów i labrami.

Wielkość: 41,5 mm,

Waga: 29,07 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/480.

ARCYBISKUPSTWO MOGUNCJI

5. DUKAT, 1628 r.

Emitent: Arcybiskup-elektor Jerzy Fryderyk von Greiffenclau zu Vollrads (1626–1629), mennica Moguncja.

Na awersie: GEORGI FRIDER D G ARCHIEP MOG P E EP WOR znak menniczny: Ą; czteropółowa tarcza herbowa Arcybiskupstwa Moguncji; po bokach w polu data 16 – Z8

Na rewersie : DVCATVS /NOVVS AVR /ELECTOR /MOGVNT; napis w ozdobnym kwadracie; poniżej znak menniczny: herb Moguncji (koło).

Wielkość: 22,2 mm,

Waga:3,43 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/161.

6. DUKAT, 1645 r.

Emitent: Arcybiskup-elektor Anzelm Kazimierz von Umstadt (1629–1647), mennica Moguncja.

Na awersie: ANSELM9 (US) / CASIMIR9(US) / D G AR EPI/ MO S E I PER/ G AR CA znak menniczny: inicjały PE; napis w ozdobnym kwadracie; dookoła wieniec laurowy zamknięty.

Na rewersie: skrzyżowany miecz i pastorał, na nich czteropółowa tarcza herbowa zwieńczona koroną, powyżej krzyż z ramionami zakończonymi trójliściami, po bokach krzyża, w polu data 16 – 45, znaki menniczne: i ; w otoku wieniec laurowy zamknięty

Wielkość: 22,2 mm,

Waga: 3,46 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/168.

ARCYBISKUPSTWO SALZBURGA

7. TALAR, rok bicia: 1593

Emitent: Książę-arcybiskup Wolf Teodoryk von Raitenau (1587–1612, †1617), mennica Salzburg

Na awersie: WOLF TEOD D G AR – EPS SAL AP SE LE; owalna, ozdobna, wielopółowa tarcza herbowa: na środku herb rodziny Raitenau i herby Arcybiskupstwa Salzburga (lew wspięty w lewo i belka), tarcza zwieńczona krzyżem legackim i kapeluszem legata z czterema rzędami frędzli – atrybutami arcybiskupa.

Muzeum Archeologiczno-Historyczne w Głogowie

Na rewersie: SANCT RVDBERTVS – EPS SALISBVRGE; św. Rupert siedzący na tronie z pastorałem w lewej ręce i beczką soli na kolanach.

Wielkość: 40,0 mm,

Waga: 28,74 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/467.

8. TALAR, 1634 r.

Emitent: Książę-arcybiskup Parys von Lodron (1619–1653), mennica Salzburg.

Na awersie: PARIS D G ARCHI – EPS SALI SE AP L/ SVBTVVM PRA – SIDIVM CONF – VG (*Sub Tuum praesidium confugimus* – „Pod Twoją obronę uciekamy się”); Madonna z Dzieciątkiem na lewym ramieniu i berłem w prawej ręce, Dzieciątko w prawej ręce trzyma glob; poniżej tarcza herbowa ze wspiętym lwem.

Na rewersie: SANCT RVPERTVS – EPS SALISBVRG 1634; św. Rupert stojący z pastorałem i beczką soli, pod jego stopami tarcza herbowa Arcybiskupstwa Salzburga

Wielkość: 41,0 mm,

Waga: 28,83 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/463.

BISKUPSTWO KAMIEŃSKIE – naśladownictwa polskich półtoraków

9. PÓŁTORAK (*Dreipölker*, 1½ grosza), 1621 r.

Emitent: Książę-biskup Ulryk I (1618–1622), mennica Koszalin

Na awersie: VLRIC 9 I D – G DVX S POM; znak wartości: 3; ukoronowana, pięciopolowa tarcza herbowa: Księstwa Szczecińskiego (wspięty gryf w prawo), Władztwa Uznamskiego, wyspa Uznam (gryf z rybem ogonem), Księstwa Wendyjskiego (gryf wspięty w prawo), Księstwa Kaszubskiego leżącego wokół Szczecinka, Białogardu, Kołobrzegu i Koszalina (gryf wspięty w lewo), w polu sercowym herb Biskupstwa Kamieńskiego (krzyż).

Na rewersie: DEVS PROTECTOR MEVS („Bóg moim opiekunem”); jabłko królewskie, w środku liczba 24; po bokach w polu data Z – 1

Wielkość: 19,4 mm,

Waga: 1,04 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/2627.

10. PÓŁTORAK (*Dreipölker*, 11 grosza), 1622 r.

Emitent: Książę-biskup Ulryk I (1618–1622), mennica Koszalin

Na awersie: VLRIC 9 I D – G DVX S PO; znak wartości: 3; ukoronowana, pięciopolowa tarcza herbowa: Księstwa Szczecińskiego (wspięty gryf w prawo), Władztwa Uznamskiego, wyspa Uznam (gryf z rybem ogonem), Księstwa Wendyjskiego (gryf wspięty w prawo), Księstwa Kaszubskiego leżącego wokół Szczecinka, Białogardu, Kołobrzegu i Koszalina (gryf wspięty w lewo), w polu sercowym herb Biskupstwa Kamieńskiego (krzyż).

Na rewersie: DEVS PROTECTOR MEV („Bóg moim opiekunem”); jabłko królewskie, w środku liczba 24; po bokach w polu data Z – Z

Wielkość: 17,7 mm,

Waga: 0,75 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/5013.

BISKUPSTWO MÜNSTERU

11. TALAR, 1541 r.

Emitent: Biskup Franciszek von Waldeck (1532–1553), mennica Münster

Na awersie: FR-~ACIS – CVS DEI – GRA EC – CLESIA; legenda rozdzielona tarczami herbowymi Münster, Osnabrück, Waldeck, Minden; popiersia św. Pawła z mieczem i św. Piotra z kluczem zwrócone do siebie, powyżej napis: SPA SPE

Na rewersie: MONAST ET OSNAB EPS MIND ADMINIST; pięciopolowa tarcza herbowa Münster, Osnabrück, Minden, Münster i Waldeck w polu sercowym, powyżej w polu data 1•5••4•1

Wielkość: 40,8 mm,

Waga: 28,29 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/303

BISKUPSTWO STRASBURGA (Alzacja)

12. TESTON, 1603 r.

Emitent: Biskup Karol II Lotaryński (1592–1607), mennica Strasburg

Na awersie: CAROL D G CARD LOTH EP ARGENT ET MET; popiersie biskupa w lewo, ubranego w mucet; pod popiersiem data 1603.

Na rewersie: ALSAS LANGRA; pięciopolowa tarcza herbowa, zwieńczona kardynalskim kapeluszem, z herbami od lewej: 1 – biskupstwo Strasburga; 2 i 3 – pierwszy rząd: I – Węgry, II – Neapol, III – Jerozolima, IV – Aragonia, drugi rząd: I – Anjou, II – Geldria, III – Jülich, IV – Bar; 4 – Dolna Alzacja; 5 (pole sercowe) – Lotaryngia.

Wielkość: 30,0 mm,

Waga: 7,62 g

Numer inwentarzowy: MG/N/675/664.

BISKUPSTWO WÜRZBURGA (Frankonia)

13. TALAR, 1615 r.

Emitent: Biskup Juliusz Echter von Mespelbrunn (1573–1617), mennica Würzburg

Na awersie: IVLIVS D G EPISCOPVS – WIRTZBVR G FRA OR DVX; popiersie św. Kiliana w mitrze i płaszczu, z mieczem w prawej dłoni i laską pasterską w lewej; poniżej czteropolowa tarcza herbowa z herbem biskupów Würzburga; w polu inicjały S – K (*Sanctus Kilianus*) i data 16 – 15

Na rewersie: MATTHIAS ROM IMP AVG P E DECRETO; dwugłowy orzeł z jabłkiem królewskim na piersi, powyżej korona cesarska

Wielkość: 42,0 mm,

Waga: 29,14 g

Numer inwentarzowy: MG/N/675/282.

MARGRABSTWO BADENII

14. TALAR, 1627 r.

Emitent: Margrabia Wilhelm (1622–1677), mennica Baden

Na awersie: GVILHELMVS D G MARCHIO BADEN ET HACHB; popiersie margrabiego w prawo, w ozdobnym kołnierzu (kryzie)

Na rewersie: COM SPANH ET EBERS DNS IN LOHR ET MALB; ozdobna, pięciopolowa tarcza herbowa z herbami Sponheim, Eberstein, Lahr-Mahlberg i Sponheim oraz Badении w polu sercowym: skośną belką, dookoła 7 hełmów, powyżej, między

rogami środkowego hełmu data 1627 (cyfra 7 w dacie nadbita na cyfrze 6)

Wielkość: 43,0 mm,

Waga: 28,63 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/305.

HRABSTWO HANAU-MÜNZENBERG

15. DUKAT, 1638 r.

Emitent: Hrabia Filip Ludwik III (1638–1641), mennica Münzenberg. Filip Ludwik III pozostawał pod kuratelą Sybilli Krystyny Anhalt-Dessau (1638–1641). Objął władanie hrabstwem w wieku pięciu lat, zmarł mając lat osiem.

Na awersie: SI DEVS PRONOBIS QVIS CONTRA NOS („Jeśli Bóg z nami, któż przeciwko nam”) ; po lewej ukoronowana, czteropolowa tarcza herbowa z polem sercowym; po prawej rycerz w ostrogach z halabardą w lewej dłoni i mieczem u pasa.

Na rewersie: 1 6 3 8 DVCATVS/ NOVVS/ CVRATE/ LAE HANO/ VIENSIS; napis w ozdobnej tarczy; po bokach tarczy, w odcinkach znaki mennicze: inicjały IAL i klucz; powyżej w legendzie sierp Księżyca pomiędzy gwiazdami, poniżej – Słońce.

Wielkość: 21,5 mm,

Waga: 3,30 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/169.

HRABSTWO LIPPE-DETMOLD

16. TALAR, 1623 r.

Emitent: Hrabia Szymon VII (1513–1627), mennica Detmold

Na awersie: SIMON COMES ET NOBILIS DOMINVS IN LIPP; czteropolowa tarcza herbowa hrabstwa Lippe-Detmold, zwieńczona hełmem i ozdobiona labrami; powyżej para rozpostartych skrzydeł, a pomiędzy nimi herb Lippe (róża).

Na rewersie: FERDINANDVS II D G ROM IMP S AVGVS 1 6 Z 3; ukoronowany, dwugłowy orzeł z jabłkiem królewskim na piersi

Wielkość: 41,0 mm,

Waga: 29,37 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/416.

HRABSTWO MANSFELD

17. TALAR, 1577 r.

Emitent: Hrabowie Jan Jerzy I, Jan Albrecht, Jan Hoyer III i Bruno II (1577), mennica Eisleben

Na awersie: IO GEO IO ALB IO HOI E BRVNC E D I MANSFET znak menniczy: ligatura CG; ozdobna, czteropolowa tarcza herbowa, powyżej data 7 – 7 i znak menniczy: hak

Na rewersie: RVDOLPHVS II D G ROM IMPE SEM A P F D; św. Jerzy w zbroi, na koniu, zabija włócznią smoka.

Wielkość: 41,5 mm,

Waga: 29,18 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/478.

18. TALAR, 1593 r.

Emitent: Hrabowie Piotr Ernest I, Bruno II, Gebhart VIII i Jan Jerzy IV (1587–1601), mennica Eisleben. Na monetach występują imiona kuzynów, władców Mansfeld linii friedeburskiej (1587–1601).

Na awersie: PETER ERN BRVNO GE HA GE P – znaki mennicze: B M; czteropolowa tarcza herbowa, ozdobiona dwoma

hełmami, klejnotami i labrami; między hełmami data 93.

Na rewersie: COMI E DOMI I MANSFE NOB D I HE – ; św. Jerzy w zbroi, na koniu, zabija włócznią smoka

Wielkość: 42,5 mm,

Waga: 29,14 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/374.

19.TALAR (*Spruchtaler*), 1617 r.

Emitent: Hrabia Filip Ernest (1585–1631), mennica Eisleben.

Na awersie: PHILIP ERNST COM ET DO I MANSF – NOB DO I H&LDR – ; św. Jerzy w zbroi, na koniu, zabija włócznią smoka

Na rewersie: ZV GOTT ALLEIN MEIN HOFFNVNG („Moja jedyna nadzieja w Bogu”); wielopolowa tarcza herbowa ozdobiona dwoma hełmami, klejnotami i labrami; po bokach w polu data 16 – 17 i znak menniczy: inicjały A – K.

Wielkość: 44,0 mm,

Waga: 27,93 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/444.

20. TALAR, 1617 r.

Emitent: Hrabiowie Wolrad VI (†1627), Jodok II z Eisleben (†1619), Wolfgang III z Bornstadt (†1638), mennica Eisleben

Na awersie: VOLRAT IOBST WOLFG E BRV P – ; czteropolowa tarcza herbowa ozdobiona dwoma hełmami, klejnotami i labrami; po bokach w polu data 16 – 17 i znak menniczy: inicjały A – K.

Na rewersie: COM ET DO IN MANSF NO DO IN HEL – ; św. Jerzy w zbroi, na koniu, zabija włócznią smoka; przy tylnym lewym kopycie graffiti: X.

Wielkość: 41,5 mm,

Waga: 29,00 g,

Numer inwentarzowy: MG/N/675/517.